

Xabier Aizarna politikoa

Xabierrek bere bizitzako arlo guztietan besteenganako errespetua, leialtasuna eta jatortasuna erakutsi zuen, hitz batean esateko gizatasuna. Eta, noski, politikagintzan ere hori izan zen bere ikurra eta iparra.

Azkenengo 20 urte hauetan Gipuzkoan izan dugun politikorik garrantzitsuenetako bat izan da, eta Gipuzkoako historian ohorezko lekua du.

1979tik 1983ra Gipuzkoako Batzar Nagusietako lehendakaria eta Foru Aldundiko Diputatu Nagusia izan zen. 1983tik 1987ra Batzar Nagusietako Lehendakaria eta 1986tik 1989ra Madrilgo Senatuan Gipuzkoa ordezkatzen zuen Senadorea.

1979ko apirilaren 3an diktaduraren ondoren ospatu ziren lehenengo hauteskundeetan, Udaletako zinegotziekin batera, eraberritu nahi ziren Batzar Nagusietako 81 ordezkarari aukeratu ziren.

Hauen eraketa Estatuak 1979ko urtarrilaren 26an onartutako Dekretuan oinarritu zen eta 1876an Donostian ospatutako azken Batzar Nagusietako Biltzar Orokorrean, duela 103 urte, erabakita bezala, Arrasateko Udalean egin zen Batzar Nagusien eraberritzea. Apirilaren 22an izan zen ekitaldia, duela 20 urte hain zuzen. Ekitaldi historikoa *solemnea* eta emozioz bete izan zen. Bertan Xabier Aizarna Diputatu Nagusi aukeratu zuten. Ohizkoa den bezala, alkateak egin zuen agurra, gero edadeko mahaia osatu zen (mandatari zaharrena eta gazteena), eta azkenik Diputatu Nagusiaren hautaketa. Arrasateko alkatea Jose Antonio Ardanza zen (hiru egun lehenago aukeratua) eta gero Diputatu Nagusi eta Lehendakari izango zena. Edadeko mahaia berriz Benigno Baskaranez eta Javier Gurutzagak osatzen zuten.

Arrasateko alkateak, bere ihardunaldian beste zenbait gauzen artean hitz hauek esan zituen:

Gaur dagigun Batzar hau ez da zar berririk, lehenagoko Batzarrak berriro sortzea baizik, gure Lege Zaharrak kendu zizkigun 1876. urteko uztailean

21eko legean agindu bai baina emon ez egin zaigunaren lekukotza edo testigutzaren gankotzea.

Lehenago Batzar Orokorrak herrien ordezkariak osotzen zituzten, aldi artako Gipuzkoari zegozkion lege ta erakundeak sortu ta egiteko; eurak ziran legegille edorzertan, inoren oztoporik gabe.

Benigno Baskaranek egin zuen hitzalditxoa edo agerpena hau izan zen:

Geuk zuzendu bear dogu geure Gipuzkoako gauza Onek, Junta onek, dauka jabetasun bat probintzia aundi den geure gizontasunakin geure alkartasunakin geuk jakin bear dogu euskaldunak izaten. Gero onek, Junti onek Gipuzkoa guztiari aindu daixon.

Ezta izango fazila. Danok ipiñi bear dogu biotz-biotzetik daukagun guztia. Gure Euskal-errixa, gure Euskadi nai ba dogu atatzia bide barria bear dogu pakea, lan eifi ta alkartu.

Auxe da nere itza.

Eta Xabier Aizarnak Diputatu Nagusia aukeratua izan ondoren, gipuzkoarrei eman zigun mezua honako hau izan zen:

Gipuzkoar Biltzar nagusiko jaun andreok; adiskideok, guztiori ta bakoitzari Jainkoak egunon.

Nere agur beroena danori, ta batez ere mai ontan lendakari orain izandako gizon ospetsu, leial ta pake egille dan Baskaran jaun eta adiskide.

Ez da garaia itzez luzatzeko. Bein baño geiotan pentsatzen da, berba geiegi edo alperrik egiten degula.

Ikusi dezagun bakarrik, nolako garrantzi aundiko eguna dan gaur; eun da iru urte ta gero berritzen dirala Gipuzko Batzar Nagusiak; gure kondairen zear zeuden eskubideak berriro lortzeko.

Ez dira itz arifñak; benetan lan sail galanta degu gure aurrean: estatutoaren bidean: euskera berrindartzeko; ekonomi Konziertoa len bai len lortzeko; ta beti ondo alkarturik bezte euskaldun guzti anaierekin; ta baita ere bezte erri guztiarekin; benetako begireun errespeto sakonean, guretzako nai degun bezala.

Apirilaren 27an Diputazio berria eratzeko ekitaldia izan zen Foru Aldundian. Eraketa hau ere lehen aipatutako dekretuan oinarritzen zen. Alderdi bakoitzak izendatutakoan artean Batzar Nagusietan atera zituen prokuradore edo mandatarien proportzioan osatu ziren 27 diputatu arte.

Alderdi politikoeak atera zituzten diputatu kopurua hau izan zen:

EAJ/PNV = 11; HB = 6; PSOE = 4; EE = 4; Coordinadora Independiente CI = 1; UCD = 1.

Diputazioa eratu ondoren Xabier Aizarna Diputatu Nagusiak bere hizaldian hurrengoak esan zituen, besteen artean

Diputadu Jaunak Agur, Adiskideok:

Gipuzku Batzar Nagusiaren agindu babesean –azkeneko igandean Arrasaten izan zan bezala- eraten degu gaur Gipuzkoako Diputazioa.

Joan bedi bada gure agur beroena ta gure eskeintza guztiori, andre ta gizonak Gipuzkoa osoan.

Baita ere gure oroimen berezia kondairan zehar etxe ontan gu baño lenago lan egin izan duteneri beti Gipuzkoaren alde; zaintzen, obetzen ta aunditu naiean gure erri au.

Diputazio onen aurre ekintza, denon artean egin bear degu, ondo alkaturik, ta ori egunero, eguneroko lana bezela. Emen gaudenok ez gatoz bat –ez gaude ados- iritzpide guztietan, baño bai batean: Gipuzkoa.

Egin bear dan lana ez da erreza; ez ditugu mirariak egingo –ez degu gure lanerako gogoia besterik: gure danon izenean ausartzen naiz arren eskatuz Gipuzkoar guztiori bere laguntasuna gure lanetan.

Gero, barne barnetik auxe eskatu nai det; naiz eta txinti bat bakarrik izan edozein ahal gogorkeri ta larrialdiak gure erritan ezeztatu ta amaitzeko daukaneri, bete dezala bere alegin guztia bide ortan.

Egin dezagun horrela gu guztiok gure bertako inguru guztitan: sendi, lantoki, auzo, bide eta erritan. Gure Gipuzkoak auxe bear du, benetan.

Dijoala baita ere nere agurra etxe ontan lan egiten duteneri Gipuzkoaren gauzak zuzen eramateko.

Gaur asten degun bide ontan Jainkoak lagun, guztiori. Eskerrik asko”

Hitzaldi honetan, eta Arrasaten, Diputatu Nagusi aukeratua izan zenean ederki azaltzen du Xabierrek bere nortasuna: besteenganako errespetua, elkarlana, lurralde maitasuna, herriko zerbitzaria, jatortasuna, tolerantzia, irekitasuna, pakea, duintasuna eta abar.

Hori izan zen bere mezua eta berak oso ongi bete zuen, eta batez ere beregandik hurbil iharduteko aukera izan genuenok ederki dakigu bere ahalegin eta lanaren berri. Garai haiek ere ez ziren errazak, dena egiteko zegoen, baliabide oso gutxi genituen eta arazoa pranko.

Foru Aldundia lehenengo legealdi honetan Estatuko beste edozein Diputazio bezala eratu zegoen, bere Batzorde informatzaileak, Gobernu Batzordea eta Plenoarekin. Hilero egiten ziren Plenoak, eta bertan eztabaidatzen ziren gaiak, oraingokoen tankerakoak ziren. Lehenengo erabakiak Euskal Herriko Kontseilu Orokorrean sartzea eta Autonomi Estatutua onartu eta Gobernu espainiarrari onartzeko eskatzea izan ziren.

Lehenengo mozioak berriz, Lemoizko zentral nuklearra, euskal presoak, Gipuzkoako eskualdea, langabezia eta indarkeriaren aurkakoa.

Diputazioan alderdi politikoen ordezkariak geundenez eztabaida politikoa bertan izaten zen eta Batzar Nagusiak gehienetan Diputazioak hartutako erabakiak berretsi bakarrik egiten zuen. Horregatik lau urte horietan Batzar Nagusien bete beharra nahiko ahula izan zen. Aldiz, Diputazioan izugarritzko lan pila eta gainera oso zaila izaten zen.

Alde batetik ikuspegi ezberdinetako politikoen adostasuna lortzen nahiko lana izaten zen, baina Xabier Aizarna Diputatu Nagusiak elkarrizketaren eta tolerantziaren bidez jakin zuen, bai ederki jakin ere, arazoak konpontzen, denen errespetua eta begirunea irabaziaz. Amor eman behar zenean bazekien ematen, baina kontuz!, printzipioak zaindu behar zirenean bera zen lehenengoa.

Hasiera hartan errepideetako zuloak konpontzeko ere ez genuen dirurik. Gipuzkoa guztirako lehenengo Inbertsioetako Plangintza 1979ko irailaren 14ean onartu genuen 315 milioi pezetatako kopuruarekin eta urte hartako Aurrekontu Orokorra 2.065 milioi pezetatakoa zen. Langileen soldatak ordaindu eta beste arazoetako ezer gutxi geratzen zen. 1980ko urtarrilean Inbertsioetako Plangintza Berezi bat onartu zen, 2.005 milioi pezetatako kopuruarekin eta urte hartako Aurrekontu Orokorra 2.560 milioi pezetatakoa izan zen. Diru kopuru hauekin egin behar zitzaion aurre Gipuzkoak zituen beharrei eta noski hori ezinezkoa zen eta Diputatu eta Diputatu Nagusiaren lanak berez errazak ez baziren ere, egoera ekonomiko honek oraindik askoz gehiago zailtzen zituen.

Kontzertu ekonomikoa

Xabier Aizarna izan zen, 1980ko abenduaren 29an, Kontzertu Ekonomikoa izenpetu zuenetako bat. Sinadura historikoa eta oso garrantzitsua Euskal Herriarentzat eta, noski, baita Gipuzkoarentzat ere. 1981eko urtarrilean Diputazioaren eta Batzar Nagusien aurrean egin zuen Xabier Aizarnak gai honi buruz bere azalpena.

Azalpena oso luzea izanik egun hartako aktan azaltzen diren lerro batzuk besterik ez ditut jarriko:

Kontziertu hau ez da, zenbait lekutan esan den bezala edo azaldu erazi nahi izan den bezala, inolako mesede bat, ez gure herriarentzako inondiko abantaila, baizik eta desagertu zen zerbait itzultzea da, eta 1839an eta 1876an desagertu ziren gure Forutan aitortzen zenaren zati soil bat besterik ez da.

Gipuzkoan ospatu zen Batzarre Nagusiaren azken bilera Donostian 1876ko irailean ospatu zen, aurrekoa Tolosan izan zen 1873ko uztaillean.

Harrez gero ez da Batzarre Nagusirik izan, 1979ko apirilean Arrasaten eraiketa eta birjartze bilera arte, denok dakigunez. Batzarre Nagusiak desagertu egin ziren, eta azken foru mozkin bakar bezala 1878ko urtean lehendabiziko Kontzertu Ekonomiku bat lortu zen. Bigarrena, 1906an izenpetu zen, eta hirugarrena 1925ean 1952raino irautekotan, baina hau izan zen hain zuzen ere gudate zibilean emandako Dekretuaren bidez Gipuzkoari eta Bizkaiari dagozkienetarako ondoriorik gabe geratu zena.

Azalpen honetan beste zenbait gauzen artean Xabier Aizarnak historiari lotuaz garbi utzi nahi izan zuen Kontzertu Ekonomikoa ez zela opari bat, zor zitzaigun zerbait baizik.

Berehala nabaritu zen Diputazioan kontzertuen eragina. Aurrekontu eta inbertsioetako diru kopuruak, Kupoa eta Eusko Jaurilaritzari zegokiena ordaindu eta gero, urtetik urtera bikoiztu egin ziren. Urte pare batean eman zen aldaketak sinistu ezinekoa zirudien.

Baina egoera ekonomikoarekin batera Diputazioaren eraketa ere aldatu beharra zegoen, Hazienda ondo eratu eta beste departamenduetako egiturak ere egoera berrira egokitu eta abar. Bazegoen *hatzaparkada bat lan* eta, denok saiatzen baginen ere, Xabier gure Diputatu Nagusia zen denon motorra. Goiz lanera eta berandu etxera. Orduari begiratu gabe, buru eta belarri lanean; eta noizean behin haserretzen bazen ere, denei aurpegi ona jarriaz jarraitzen zuen lanean.

Beste zenbait proiektuen artean Legealdi hartan onartu zen proiekturik garrantzitsuenetako bat Gipuzkoako Lurralde Historikoaren Erakunde Antolaketa buruzko Arau Proiektua izan zen. 1983ko urtarrilaren 12, 13 eta 17an egin ziren Batzar Nagusietan debate luze eta aberats baten ondoren onartu zen. Eta hurrengo Batzar Nagusietarako eta Foru Aldundirako hauteskundeak Arau honen arabera osatu ziren eta oraindik ere osatzen dira. Diputazioaren administraritzza eraldatzekoa ere garrantzi handikoa zen eta Udalen Finantziaketarako Foru Fondoa zer esanik ez.

1983-1987ko legealdia

1983ko apirilaren 24ko Batzar Nagusian Xabier Aizarna bertako lehendakari izendatua izan zen eta berriz ere hutsetik hasi eta antolaketa lanari heldu behar izan zion Batzarrak eraketa berriari egokitzeko. Lurralde Historikoan Legea, 27/1983 legea (LTH), 1983ko azaroaren 25ean onartu zen. Lege honen arabera Euskal Autonomi Erkidegoak eskuratutako kompetentzia multzo garrantzitsu bat Lurralde Historikoei transferitu zitzaien. Ordurarte, lehen aipatuta bezala, Bizkaia eta Gipuzkoako Diputazioak Diputazio Arruntak bezala eratuta zeuden, eta Batzar Nagusiak instituzio sinboliko bezala. LTH onartu eta gero berriz, kompetentzia ga-

rrantzitsuak eskuratu zituzten Foru Instituzioek. Ondorioz, Batzar Nagusien foru arau produkzioa legealdi honetan hasi zen fundamentuz zaintzen.

Horretarako Batzar Nagusien eraketa antolatu behar izan zen, 1983ko urtarrilean onartutako Gipuzkoako Lurralde Historikoaren Erakunde Antolaketako Arauaren arabera, eta lan hau ere Xabierri egokitu zitzaion. Aieteko Etxe Zuria egokitu, Batzordeak osatu, eta Permanenteak eta Ple-noak zuzendu. Arau Produkzioa haundia izan zen eta denak aipatzea luzeegia joango denez, hauxe besterik ez dut aipatuko: eztabaidak nahiko aberatsak izaten zirela, batez ere urteko aurrekontuak onartzeko garaian eta hauen urtez urteko gorakada oso haundia izan zela.

Uztailaren 2an, herri ezberdinetan, urtero egiten zen ohizko Bilkura Nagusietan egiten zituen adierazpenetan, beti ere herriko historiari buruz zerbait esan eta gero, bere mezua ematen zigun guztiori, garaian garaiko arazoak azalduaz, bere lehenengo mezua oinarritzat zuelarik.

Xabier Aizarnak, aurreko Legealdian Foru Aldundian bezala orain Batzar Nagusietan, erakutsi zuen bere lanerako ahalmena eta besteengana-ko errespetua. Bai beste Alderdi Politikoen ordezkariekin eta baita Di-putazioarekin ere elkarlanean iharduten jakin zuen, bere nortasunari uko egin gabe.

Legealdi honetan, 1985eko urtarrilaren 30ean Diputatu Nagusi auke-ratua izan nintzenez Xabier Aizarnak, Batzar Nagusietako lehendakari bezala, eman zidan Diputatu Nagusiaren makila, eta noski, une hura ez zait sekula ahaztu.

Baino gaur Batzar hau aipatzen badut ez da horregatik bakarrik, Xabier Aizarnaren lanari eta jokaerari buruz, Javier Gómez Piñerok, PSE-ko bozeramaileak egun horretan egin zituen adierazpenak azaltzeagatik baizik.

Nik Diputatu Nagusirako hautagai bezala egin nuen azalpenari eran-tzunez PSEko bozeramaileak beste zenbait gauzen artean hau adierazi zuen:

También quisiéramos –y yo personalmente en este caso, ya que compartí con el Sr. Murua en la primera legislatura tareas como Diputado Foral bajo la presidencia del actual Presidente de las Juntas Generales, Sr. Aizarna, al que públicamente en su día reconocimos su prudencia, su capacidad de diálogo para llevar adelante una Diputación que por primera vez, de alguna manera, abría brecha en un camino nuevo, en un proceso democrático con participación de los Grupos Políticos-, quiero recordarle al Sr. Murua mi presencia en aquella corporación, la presencia de algunos compañeros también de mi parti-

do y el clima de diálogo y entendimiento que bajo la dirección, repito, del Sr. Aizarna se dio en aquella primera corporación.

Posteriormente pasamos a una corporación, como el mismo Sr. Murua ha indicado, diferente. Sin duda, esta segunda corporación se encontró, este gobierno, este organo foral, con un camino ya desbrozado, ya abierto por los componentes de la primera corporación y se enfrentaron a la tarea de organizar un equipo nuevo, un gobierno foral, un gobierno mono color, y una oposición representada en las Juntas Generales por distintos Grupos Políticos y a su vez contando con el apoyo de su propio Grupo, también presente, lógicamente, en las Juntas Generales.

Javier Gómez Piñeiroren adierazpenetan garbi ikusten da oposizioak ere Xabier Aizarnaren jokabidea nola goraiatzen zuen, bai Diputatu Nagusi ohi bezala eta baita ere Batzar Nagusietako Lehendakari bezala.

1986an Madrilerako hauteskunde orokorretan EAJ-PNVtik Gipuzkoako ordezkari bezala senadore aukeratua izan zen. 1987ra arte Batzar Nagusietako lehendakari eta senadore izan zen, eta 1987tik 1989ra arte Batzar Nagusietako lehendakaritza utzi eta gero, senadore.

Badakit han ere denen errespetua irabazten jakin zuela eta langile porrokatua zela. Bost Batzordeetako batzarkidea izan zen eta bere iritziak eta eskaerak beti bezala errespetuz baina batera konplexurik gabe azaltzen zituen. Bere adierazpenak garai hartako aktetan jasota daude eta haiek irakurtzea aski da han ere egin zuen lanaren berri jakiteko.

Gizon serioa izan arren, oso umore finekoa zen. Musika, irakurketa eta mendia asko maite zituen. Kultura eta gizarte arazoak asko kezkatzen zuten eta ekitaldi gehienetan izaten zen.

Ikus daitekeenez, Xabier Aizarna, politiko oso garrantzitsua izan zen. Gipuzkoako historian ohorezko lekua irabazi zuen politikoa.

Bai jokatu zuen paper historikoagatik, bai bere garaian hartu ziren erabakiengatik, bai egin zuen lanagatik, eta zer esanik ez, toki guztitan erakutsi zuen gizatasunagatik.

Pakezalea, langilea, abertzalea, besteen ideiak errespetatuaz bereak konplexurik gabe defenditzen zekiena, elkarriketaren laguna, euskalduna eta fededuna, eta nerretzat maixu, adiskide eta eredu.

Imanol Murua Arregi